

मद्रास्फीति, मुद्रा
अंपस्फीस्ती, संस्फीती,
विस्फीती: Inflation,
Deflation, Dis-Inflation,
Reflation

By

Dr.

Rajani Sontakke

Economics

मुद्रा स्फीती: अर्थ, व्याख्या, वैशिष्ट्ये , कारणे, प्रकार व परिणाम.

- **मुद्रास्फीति : Inflation अर्थ : Meaning**
- मुद्रास्फीति ला इंग्रजीत **inflation** असे म्हणतात.
- व्यवहारात तिला मुद्रास्फीति, मुद्रा प्रसार, चलनवाढ, चलन विस्तार, चलना तिरेक इत्यादी नावांनी ओळखले जाते.
- वस्तू व सेवांच्या तुलनेत मुद्रेचे परिमाण जास्त झाल्यामुळे वस्तूंच्या किमतीत वाढ होऊन मुद्रेचे मूल्य कमी होत असेल तर त्या स्थितीला मुद्रा स्थिती असे म्हणतात.

मुद्रा स्फिती ची व्याख्या: Definition

- बाऊन यांच्यामते, " वस्तूंच्या मूल्यात सातत्याने वाढीची प्रक्रिया म्हणजे मुद्रा स्फिती होय."
- क्रौथर, " मुद्रास्फिती अशी स्थिती आहे की जिच्या अंतर्गत मुद्रेचे मूल्य कमी होत असते आणि किमती वाढत असतात."
- पिग, "वास्तविक उत्पन्न मिळविण्याच्या क्रियापेक्षा मौद्रिक उत्पन्नात जास्त वाढ होण्याची प्रक्रिया म्हणजे मुद्रा स्फिती असते."
- कोल बर्न, "सफीती म्हणजे अशी स्थिती होय जेव्हा अत्याधिक जास्त मुद्रा फार कमी वस्तूंचा पाठलाग करतात."
- होत्रे, " मुद्रेचे अतिरिक्त निर्गमन म्हणजे मुद्रा स्फिती होय."
- मुद्रास्फिती ची वैशिष्ट्ये...
- वस्तूंच्या किमतीत वाढ होत असते.
- मुद्रेचा पुरवठा गरजेपेक्षा जास्त असतो.
- लोकांच्या मौद्रिक उत्पन्नात वाढ होत जाते.
- नफ्याच्या मात्रेत वाढ होते.
- उत्पादन व रोजगारात वाढ होत जाते.
- वस्तूंचा पुरवठा हा मुद्रा पुरवठ्याच्या तुलनेत कमी असतो.

मुद्रास्फीति की कारणे: causes of inflation

मौद्रिक उत्पन्नात वाढ करणारी
कारणे...

1. सरकारचे मौद्रिक आणि प्रत्यय विषयक धोरण.
2. मुद्रेच्या चलन प्र वेगात वाढ.
3. तुटीचा अर्थ प्रबंध.
4. व्यापारी अधिकोष यांचे प्रत्याया विषयक धोरण.
5. अनुत्पादक खर्चात वाढ
6. वीतीय अर्थव्यवस्था.
7. लोकसंख्येत वाढ.

• B) उत्पन्नात घट करणारी
कारणे...

1. नैसर्गिक प्रकोप.
2. कच्च्या मालाची कमतरता.
3. आरसी उत्पत्ती नियम.
4. सरकारचे करविषयक व व्यापार विषयक धोरण.
5. औद्योगिक अशांतता.
6. तांत्रिक बदल.
7. जुनाट उत्पादन पद्धती.

मुद्रास्फीति चे प्रकार वर्गीकरण

(१) कारणांच्या आधारावर

- A) वस्तु स्फीती
- B) मुद्रास्फीति
- C) वित्तीय स्फीती
- D) अति गुंतवणूक स्फीती
- E) न्यून उत्पादन स्फीती
- F) मागणी प्रेरित स्फीती
- G) उत्पादन व्यय प्रेरित स्फीती.

(२) कालावधीच्या आधारावर

- A) युद्धकालीन स्थिती
- B) युद्धोत्तर कालीन स्थिती

(३) वेगानुसार

- A) रांगती स्फीती
- B) चालती स्फीती
- C) धावती स्फीती
- D) अत्याधिक स्फीती

(४) स्फीतिच्या प्रक्रियेनुसार

- A) तूट प्रेरित स्फीती
- B) वेतन प्रेरित स्फीती
- C) लाभ प्रेरित स्फीती

मुद्रास्फीति चे परिणाम Effects of Inflation

- A) समाजातील वेगवेगळ्या वर्गांवर होणारे परिणाम.....
- उत्पादक व व्यापारी वर्ग
  - गुंतवणूक करणाऱ्यांचा वर्ग
    - श्रमिक वर्ग
  - धनको व ऋणको वर्ग
    - उपभोक्ता वर्ग

B) आर्थिक परिणाम

- करारोपनात वाढ
- सार्वजनिक कर्जात वाढ
- नियंत्रित आर्थिक व्यवस्था
- बँका विमा कंपन्यांचा विकास
- बचती मध्ये घट
- आयात वाढवून निर्यात घट
- संपत्तीचे पुनर वाटप
- रोजगारीत वाढ.

- C) राजकीय परिणाम
D) नैतिक परिणाम

mark
so